

SMJERNICE ZA DOSTAVLJANJE PRIJAVA

DEKARBONIZACIJA KAO POKRETAČ ODRŽIVOG RAZVOJA

**UKLJUČIVANJE MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U IZAZOV
DEKARBONIZACIJE**

mart 2021.

1. OSNOVNE INFORMACIJE I LOGIKA

Bosna i Hercegovina (BiH), država koja je potencijalni kandidat za članstvo u Evropskoj uniji (EU), pri čemu je EU njen ključni trgovinski partner, trebat će ubrzati svoj proces evropskih integracija i transpoziciju zakonskih propisa kako bi bila u mogućnosti izrasti u modernu evropsku ekonomiju. Sa nedavno usvojenim [Evropskim zelenim planom](#) i njegovim ambicioznim i transformativnim ciljem da kontinent i njegova ekonomija do 2050. godine postanu klimatski neutralni, EU je postala globalna inspiracija za drugačiji model rasta koji će zemlje koje teže članstvu u EU, kao što je BiH, trebati prihvatiti. Polazišta nisu naročito sjajna – tranzicijska ekonomija zemlje se nalazi među najmanje konkurentnim ekonomijama regije i u velikoj mjeri se oslanja na izvoz karbonski intenzivne energije i resursa poput metala i drveta, kao i na doznake iz inostranstva i stranu pomoć. Iako je u proteklm godinama postignut određeni napredak u pogledu zakonskih propisa koji se odnose na ekonomske instrumente za zaštitu okoliša i poticanje određenih područja „zelene“ ekonomije, kao što je održivi turizam, još uvijek je ograničeno opće razumijevanje, prihvatanje i provedba principa cirkularnosti, posebno u svjetlu [Mehanizma granične prilagodbe emisija ugljika](#)¹ za određene sektore, kojeg će EU pokrenuti, prema očekivanjima, u toku 2021. godine.

Pandemija bolesti COVID-19 je prekinula postizanje napretka u ostvarivanju mnogih ciljeva održivog razvoja (COR) i u nekim slučajevima čak poništila desetljeća napretka. Kriza je utjecala na sve ljude, svugdje u svijetu, kao i na sve sektore ekonomije i na sve sfere života.

U BiH postoji širok spektar okolišnih pitanja – kao što su zagađenje ambijentalnog zraka i visok karbonski intenzitet industrija – koji prati niska otpornost privatnog sektora na vanjske šokove. I jedno i drugo se može rješavati putem pametnih investicija i B2B razmjene.²

[Procjena ekonomskog učinka pandemije bolesti COVID-19](#), koju je izradio UNDP, pokazuje da se **većina kompanija u BiH suočila sa smanjenjem ekonomske aktivnosti zbog sigurnosnih mjera donesenih u borbi protiv širenja bolesti COVID-19**, dok su u svim sektorima poduzete mjere smanjenja troškova intenzivnog rada. Svaka druga zaposlena osoba upućena na čekanje je žena. Međutim, jedna od glavnih poruka Procjene ekonomskog učinka pandemije bolesti COVID-19 je da **snažan potencijal oporavka leži u razvoju novih i inovativnih poslovnih modela kojima se uzimaju u obzir okolišne politike i standardi**. Također, globalno, zemlje ulažu napore u zeleniji i kvalitetniji oporavak, a razvijaju se i novi ekonomski modeli iz kojih možemo učiti.

Osim toga, nastojanja koja ulaže UNDP na pilot provedbi inicijativa dekarbonizacije u privatnom sektoru, uključujući i [Kalkulator CO2 i tržište kompenzacije emisija CO2](#) i pilot sheme stimulacije za oporavak cirkularne ekonomije od pandemije bolesti COVID-19, pokazala su generalno interesovanje preduzeća za uključivanje u dekarbonizaciju i mjere očuvanja klime u BiH.

Sa ovim izazovom dekarbonizacije UNDP nastoji pokrenuti portfolio konkretnih mjera i skalabilnih inovativnih rješenja sa malim i srednjim preduzećima u Bosni i Hercegovini koja doprinose dekarbonizaciji kroz:

- a. **Smanjenje energetskeg intenziteta malih i srednjih preduzeća;**
- b. **Prijelaz sa fosilnih goriva na goriva iz obnovljivih izvora;**
- c. **Kontrolu emisija stakleničkih plinova;**
- d. **Kontrolu emisija zagađivača zraka.**

¹ U decembru 2019. godine je Evropska komisija usvojila svoju Komunikaciju o Evropskom zelenom planu. Ključne mjere koje su predviđene u ovom kontekstu obuhvataju prijedlog mehanizma granične prilagodbe emisija ugljika za odabrane sektore, koji je planiran za 2021.

² Prema izvještaju Komisije za biznis i održivi razvoj „Bolji biznis, bolji svijet“ (Business and Sustainable Development Commission, [Better Business, Better World](#)), procijenjena vrijednost tržišnih mogućnosti koje otvara postizanje ciljeva održivog razvoja iznosi 12 triliona USD. Kompanije koje usvoje poslovne modele bazirane na održivom razvoju će imati bolje šanse za stjecanje dobiti.

Osim stimuliranja novih skalabilnih pristupa i inovativnih rješenja za dekarbonizaciju, Izazov će doprinijeti podizanju svijesti u privatnom sektoru o značaju ovog pitanja, kao i integrirati razmišljanje među kreatorima politika i poslovnim liderima koje će biti u većoj mjeri sistemsko i usmjereno na održivu i ugljično neutralnu ekonomiju.

Ovu intervenciju finansira Švedska u okviru projekta „[Podrška pripremi za implementaciju ciljeva održivog razvoja i uključivanje privatnog sektora](#)“, kojeg provodi UNDP.

2. CILJEVI

Svrha Izazova dekarbonizacije je pomoći post-pandemijski ekonomski oporavak u BiH **kroz uključivanje odabrane grupe malih i srednjih preduzeća koja su zainteresirana za provođenje transformativnih mjera u okviru „kvalitetnije ponovne gradnje“ primjenom uvjeta dekarbonizacije na svoje poslovne operacije u skladu sa ciljevima održivog razvoja.**

Ovom konkurentnom shemom podrške malim i srednjim preduzećima se nastoji identificirati i angažirati do pet kompanija iz BiH koje su zainteresirane za pametniji i kvalitetniji oporavak. Novouvedeni poslovni modeli ili prakse ne znače samo da će utjecaj malih i srednjih preduzeća na okoliš biti minimiziran, nego i da će ekonomski i socijalni učinak biti pozitivan, što će dovesti do održivog rasta i proširenih poslovnih mogućnosti, čak i u vrijeme krize.

Također, kroz Izazov dekarbonizacije će se pilotirati novi skalabilni pristupi i inovativna rješenja za dekarbonizaciju za mala i srednja preduzeća koja će doprinijeti dekarbonizaciji njihovih poslovnih operacija.

Time se treba pokrenuti portfolio konkretnih mjera i skalabilnih inovativnih rješenja sa malim i srednjim preduzećima u Bosni i Hercegovini koja će doprinijeti dekarbonizaciji ka neto nultim emisijama i stabiliziranju klimatskih promjena, što počinje sa planiranjem za dugoročnu budućnost i ne zaustavlja se na kratkoročnim ciljevima. Intervencija će također doprinijeti paleti ideja za unapređenje kvalitete zraka, što je opet drugo pitanje razvoja u zemlji.

3. OČEKIVANI REZULTATI

Po završetku pružanja pomoći, očekuje se da će biti postignuti sljedeći osnovni rezultati:

1. Za svako malo i srednje preduzeće je izrađena mapa puta održive transformacije uz mjerljive polazišne i ciljne vrijednost otiska CO₂;
2. Uspješno je provedeno testiranje inovativnih i skalabilnih rješenja za dekarbonizaciju (najmanje 5 pilot intervencija koje doprinose dekarbonizaciji u oblasti smanjenja energetske efikasnosti, prijelazu sa fosilnih goriva na goriva iz obnovljivih izvora, kontroli emisija stakleničkih plinova iz izvora u privatnom sektoru, kontroli emisija zagađivača zraka iz izvora u privatnom sektoru);
3. Paket skalabilnih rješenja i sistemskih pristupa dekarbonizaciji koji pokazuju lokalne prakse i održivost, a koje je razvio UNDP u svrhu učenja i skaliranja.

4. KO SE MOŽE PRIJAVITI? – KVALIFIKACIONI KRITERIJI

Da bi se smatrao prihvatljivim prema ovom Izazovu, prijedlog (*online* prijava) zainteresirane kompanije mora ispunjavati **sve niže navedene kriterije**:

- Mala i srednja preduzeća su pravna lica i posluju na području BiH.

- Podnositelj prijave je pravno lice, u privatnom vlasništvu i bavi se proizvodnom i/ili uslužnom djelatnošću.
- Podnositelj prijave posluje najmanje dvije godine.
- Podnositelj prijave je imao pozitivan poslovni rezultat u posljednjoj fiskalnoj godini.
- Podnositelj prijave ima certifikat koji je izdao fiskalni organ kojim se potvrđuje redovna uplata svih poreza i nameta (ne stariji od 3 mjeseca od zatvaranja ovog Poziva).
- Podnositelj prijave nudi sufinansiranje vlastitim sredstvima u minimalnom iznosu od 30% od ukupne vrijednosti predloženog projekta.
- Podnositelj u vrijeme dostavljanja prijave nije uključen u sličnu intervenciju koja se finansira iz donatorskih sredstava.

Prijave koje ne ispunjavaju sve kvalifikacione kriterije neće biti uzete u razmatranje za pružanje podrške.

Prioritet će se dati prijavama:

- Malih i srednjih preduzeća koja obavljaju djelatnost u ekonomskim sektorima koji kroz svoje djelovanje imaju značajan utjecaj na okoliš, posebno kroz potrošnju energije i emisije stakleničkog plinova, kao što je proizvodnja i/ili obrada prehrambenih proizvoda, celuloze i papira, osnovnih hemikalija, željeza i čelika, nebojenih metala (prije svega, aluminija) i nemetalnih minerala (prije svega, cementa), rafiniranje i transport.
- Malih i srednjih preduzeća koja su orijentirana na izvoz.
- Malih i srednjih preduzeća koja primjenjuju nove tehnologije ili ažuriranu aplikaciju postojećih tehnoloških rješenja, a da pritom imaju i učinak smanjenja emisija stakleničkih plinova koji se može pratiti i verificirati.

UNDP nastoji pomoći preduzećima da se oporave od negativnog utjecaja pandemije bolesti COVID-19, ali i stimulirati trajni prijelaz industrijskih zagađivača na održiviju poslovnu praksu i ponuditi direktnu podršku uvođenju pristupa cirkularne ekonomije.

5. METODOLOŠKI PRISTUP

Kroz uključivanje malih i srednjih preduzeća u Izazov dekarbonizacije **UNDP nastoji uključiti do pet zainteresiranih i predanih kompanija koje će krenuti transformacijskim putem ka klimatski neutralnim poslovnim operacijama.** Pomoć će se pružati u periodu od aprila do septembra 2021. godine. Indikativni finansijski okvir podrške po preduzeću iznosi oko 30.000 KM (uz minimalni doprinos preduzeća u iznosu od minimalno 30%).

Prijave po osnovu ovog javnog poziva se dostavljaju **online**.

S obzirom da se ovim Izazovom daje prioritet održivom oporavku kroz naglasak na dekarbonizaciju, zainteresirana mala i srednja preduzeća će u svojim prijavama **trebati**:

- (1) **Pokazati spremnost da iznova osmisle i transformiraju/usvoje poslovne modele kako bi počeli mjeriti/procjenjivati i izvještavati o svom otisku CO₂** (inicijalno računanje godišnjeg otiska je moguće putem alata dostupnog na www.tvojCO2.ba) i
- (2) **Predstaviti ideje za dekarbonizaciju u skladu sa ciljevima održivog razvoja uvođenjem konkretnih unapređenja, intervencija ili promjena u svoje postojeće operativne modele.**

U svojoj prijavi, uz **motivacijsko pismo sa idejama** za provedbu mjera dekarbonizacije, zainteresirane kompanije trebaju opisati i način na koji je pandemija utjecala na njihovo poslovanje.

6. PODRUČJA INTERVENCIJE

Kroz Izazov dekarbonizacije će biti pružena pomoć malim i srednjim preduzećima koja su zainteresirana za provedbu transformativnih mjera u okviru „kvalitetnije ponovne gradnje“ primjenom uvjeta dekarbonizacije na svoje poslovne operacije na osnovu ciljeva održivog razvoja. Kroz Izazov dekarbonizacije će se raditi na idejama podnositelja prijave u sljedećim područjima intervencije:

1. Smanjenje energetske intenziteta malih i srednjih preduzeća kroz:

- a. Povećanje energetske efikasnosti objekata (toplotna izolacija, zamjena vanjske stolarije...),
- b. Kogeneracijska postrojenja (istovremena proizvodnja dva ili više oblika energije iz jednog izvora goriva).
- c. Automatizaciju i inteligentne sisteme.

2. Povećanje energetske efikasnosti u proizvodnom procesu sa fokusom na:

- a. Smanjenje potrošnje energije.
- b. Uštedu energije (postrojenja za rekuperaciju toplote, izmjenjivači, automatizacija i regulacija proizvodnih pogona, itd.).
- c. Toplotne i elektroenergetske intervencije aktivirane iz obnovljivih izvora energije.

3. Prijelaz sa fosilnih goriva na goriva iz obnovljivih izvora putem:

- a. Rješenja izvan elektroenergetske mreže koja zadovoljavaju potrebe zainteresiranih preduzeća i doprinose njihovoj produktivnosti, kao što su mini mreže u elektroenergetskom sektoru.
- b. Samostalnih aplikacija grijanja iz obnovljivih izvora energije koja zamjenjuju ugalj energijom iz obnovljivih izvora (solarna toplotna) i održivih biogoriva ili električne energije za transport.
- c. Zamjene postojećih neodrživih opcija grijanja povezivanjem na postojeći sistem centralnog grijanja.

4. Kontrola emisija stakleničkih plinova iz izvora u privatnom sektoru kroz:

- a. Uvođenje zelenih nabavki u preduzeća.
- b. Zamjenu petrohemijske (plastične) ambalaže razgradivim opcijama.
- c. Jačanje B2B saradnje po pitanju nisko-karbonskih lanaca vrijednosti.
- d. Smanjenu upotrebu papira, materijala za pakiranje, itd.
- e. Ponovnu upotrebu plastike, vode, papira ...
- f. Recikliranje od materijala za pakiranje preko uredskog materijala do operacija (npr. upravljanje vašim recikliranjem kartona).

5. Kontrola emisija zagađujućih supstanci u zrak iz izvora u privatnom sektoru kroz:

- a. Smanjenje emisija toksičnih supstanci iz industrijskih izvora.
- b. Smanjenje emisija iz vozila i motora.
- c. Kontrolu emisija metana iz poljoprivredno-prehrambenog sektora.
- d. Rješavanje zagađenosti zraka u zatvorenom prostoru.

7. VRSTA PODRŠKE

Kada budu odabrana za učešće u ovom Izazovu, malim i srednjim preduzećima će biti ponuđena sljedeća vrsta podrške:

- Stručna pomoć prilagođena odabranoj kompaniji koja će biti pružena u njenim prostorijama ili kao kombinirani pristup koji podrazumijeva pružanje pomoći u prostorijama i *online* u cilju procjene sadašnjeg statusa korištenja energije i resursa (procjena gubitka energije i potencijala za prelaz na druge vrste snabdijevanja energijom energije, kao i procjena tehnoloških opcija za sveukupno smanjenje emisija stakleničkih plinova i zagađivača zraka iz njihovih poslovnih operacija) i podrška pripremi dugoročnije mape puta za transformaciju koja će doprinijeti dekarbonizaciji koja će biti u većoj mjeri sistemska, uz mjerljive pokazatelje napretka;
- Mala ulaganja u tehnologiju ili materijale koji su bitni za pokretanje ili podršku transformaciji ka dekarbonizaciji (grant u vrijednosti do 30.000 KM po jednom malom/srednjem preduzeću) u okviru održivosti i cirkularnosti u poslovanju.

Ova podrška je transformacijska po svojoj prirodi i fokusira se na identificiranje i uvođenje novih održivih pristupa i poslovnih modela na osnovu dekarbonizacije. Ona predstavlja kombinaciju tehničke pomoći kompanijama u identificiranju mjera dekarbonizacije, kao i ulaganja u opremu i/ili materijale kako bi se omogućio i održao novi pristup.

8. MALA ULAGANJA

Ukupna sredstva koja su na raspolaganju za Izazov dekarbonizacije iznose maksimalno 150.000 KM (do 30.000 KM po malom/srednjem preduzeću).

Odabrana mala i srednja preduzeća će obezbijediti sufinansiranje od najmanje 30% od ukupne vrijednosti malog granta.

Finansiranje će biti usmjereno na nabavku opreme i optimizaciju poslovnih procesa. Ono se ne odnosi na finansiranje plaća zaposlenih. Sufinansiranje može obuhvatiti finansiranje nabavke konkretne opreme ili pokriće dijela troškova (najmanje 30%) nabavke potrebne opreme. Iznos i vrsta sufinansiranja moraju biti jasno prikazani u budžetu i potvrđeni u pismu motivacije priloženim uz prijavu na javni poziv.

Svaka odabrana kompanija će [potpisati ugovor sa UNDP-om](#) u skladu sa Standardnim operativnim procedurama UNDP-a za angažman privatnog sektora. Od odabranih kompanija se očekuje da odrede timove koji će biti zaduženi za projekat kako bi komunikacija bila blagovremena.

Projekat neće izvršiti uplatu kompletnog iznosa raspoloživih sredstava ako zaprimljene prijave ne budu ispunjavale definirane kriterije Izazova. Također, u slučaju da podnositelj prijave ne poštuje pravila angažmana iz ugovora, Projekat može zahtijevati povrat uplaćenih sredstava.

9. KRITERIJI EVALUACIJE

Svaki prijedlog koji je zadovoljio kvalifikacione kriterije će se ocijeniti na osnovu provjere ispunjenosti sljedećih **osnovnih kriterija**:

- Omjer u kojem ideja podnositelja (business case) prijave ima transformativni/disruptivni potencijal.
- Demonstrirano razumijevanje dekarbonizacije od strane podnositelja prijave, što je vidljivo iz prijave.
- Jaka motiviranost vodstva kompanije i njegova spremnost da uključi zaposlene, u mjeri u kojoj je to potrebno, u proces (što će se dokazati u pismu motivacije).
- Da se intervencije svake kompanije se mogu provesti u roku od 5 mjeseci.
- Predložena promjena ne stvara dodatni pritisak na okoliš.

Dodatni kriteriji

Dodatni bodovi će biti dodijeljeni:

- Kompanijama koje su podnijele prijavu koje djeluju u sektorima koji su najviše pogođeni krizom izazvanom pandemijom bolesti COVID-19.
- Kompanijama koje su podnijele prijavu koje predviđaju eventualne promjene u poslovnim modelima kojima su uzeti u obzir rodna ravnopravnost, jednake mogućnosti za sve i društvena odgovornost.

10. OBRAZAC PRIJAVE

Svaka prijava će sadržavati sljedeće obavezne dokumente:

- Elektronski obrazac prijave (popunjen putem interneta, nije potrebna papirnata verzija) skupa sa sljedećim dokumentima:
 1. Dokaz o registraciji (skenirana kopija originala);
 2. Pismo motivacije i pismo kojim se potvrđuje iznos sufinansiranja, potpisani od strane zvaničnog predstavnika kompanije, u skladu sa gore navedenim kvalifikacionim kriterijima i kriterijima evaluacije prijava (originalna pisma potpisana i skenirana);
 3. Predloženi budžet sa jasnim indikacijama za sufinansiranje (pdf);
 4. Finansijski izvještaj za 2020. godinu, potpisan i ovjeren od strane ovlaštenog računovođe (skenirana kopija originala).

11. KAKO SE PRIJAVITI?

Prijava se može popuniti preko sljedeće web stranice: <https://zamisli2030.ba/bs/dekarbonizacija/>. Obrazac omogućava i prilaganje dokaza o registraciji, pisma motivacije i finansijskog izvještaja.

12. ROK ZA PODNOŠENJE PRIJAVA

Javni poziv je otvoren do **ponoći 21. aprila 2021. godine.**

13. EVALUACIJA PRIJAVA

Korak 1 – Provjera ispunjenosti administrativnih uvjeta i kvalifikacionih kriterija:

Tim koji se sastoji od stručnog predstavnika UNDP-a će izvršiti provjeru ispunjenosti administrativnih uvjeta i kvalifikacionih kriterija. Time će se potvrditi da izražavanje interesa ispunjava sljedeće minimalne kriterije:

- Da je prijedlog dostavljen na vrijeme;
- Da prijedlog sadrži sve tražene dokumente;
- Da podnositelj prijave ispunjava sve kvalifikacione kriterije.

Svi prijedlozi koji prođu provjeru ispunjenosti administrativnih uvjeta i kvalifikacionih kriterija bit će evaluirani u okviru koraka 2.

Korak 2 – Tehnička evaluacija:

Komisija za evaluaciju prijave će se sastojati od predstavnika UNDP-a i stručnjaka na terenu. Ona će razmotriti sve dostavljene prijedloge i izraditi rang listu prijedloga. Kvaliteta prijedloga će biti ocijenjena na bodovnoj skali 0-1-2-3-4-5, kako slijedi:

KRITERIJI	Maksimalan broj bodova
U kojoj mjeri ideja podnositelja prijave ima transformativni potencijal/potencijal da prouzrokuje štetu.	5 * 2 = 10
Podnositelj je pokazao razumijevanje koncepta dekarbonizacije, što je vidljivo iz prijave. Intervencije svih kompanija se mogu provesti u roku od 5 mjeseci.	5
Spremnost za sufinansiranje u naturi ili direktno (što je dokazano pismom uprave kompanije).	5
DODATNI KRITERIJI	Maksimalan broj bodova
Podnositelj dolazi iz ekonomskog sektora koji ima značajan utjecaj na okoliš; Podnositelj je izvozno orijentirano malo/srednje preduzeće (preko 50%); Podnositelj planira primjenjivati nove tehnologije ili ažurirati aplikaciju postojećih tehnoloških rješenja, a pritom ostvarivati učinak smanjenja emisija stakleničkih plinova koji se može pratiti i verificirati.	4 (2+1+1)
Prijedlog pokazuje spremnost za uključivanje zaposlenih, u skladu s potrebama, u proces (dokazano u pismu motivacije).	3
Prijedlogom su predviđene potencijalne promjene u poslovnim modelima kojima su uzete u obzir jednake mogućnosti za sve i društvena odgovornost.	3
UKUPAN MAKSIMALAN BROJ BODOVA	30

Odbor za evaluaciju će pripremiti rang listu nakon evaluacije svih prijava.

Obavit će se terenske posjete malim i srednjim preduzećima kojima će potencijalno biti pružena podrška radi verifikacije rezultata, procjene rizika i potvrde finalnog rangiranja, a nakon toga će projektnom odboru na odobrenje biti dostavljena konačna lista malih i srednjih preduzeća odabranih za učešće u Izazovu dekarbonizacije.

UNDP će angažirati pet najviše rangiranih prijedloga malih i srednjih preduzeća, do ukupnog iznosa raspoloživih sredstava Izazova.

Svi podnositelji prijava će biti obaviješteni o rezultatu postupka evaluacije.

14. PITANJA I DODATNE INFORMACIJE

Trebate više informacija ili imate određena pitanja? Pošaljite ih na registry.ba@undp.org, uz naslov „Uključivanje malih i srednjih preduzeća u Izazov dekarbonizacije“.

Odgovori na često postavljana pitanja će biti objavljeni na: <https://zamisli2030.ba/bs/izazov-dekarbonizacije-za-msp/odgovori-javni-poziv/>